

Recension av Roger Öhrmans bok Gotlands historia

Roger Öhrman har en gedigen bakgrund som lärare, antikvarie och författare och vad kan väl vara mer passande för ett så kvalificerat uppdrag som att skriva en lättillgänglig bok om Gotlands historia. Han har verkligen lyckats med konststycket att fånga öns utveckling och rika kulturarv, från de första spåren av människor för ca 10 000 år sedan fram till Gotland av idag, d.v.s. 2010-talet.

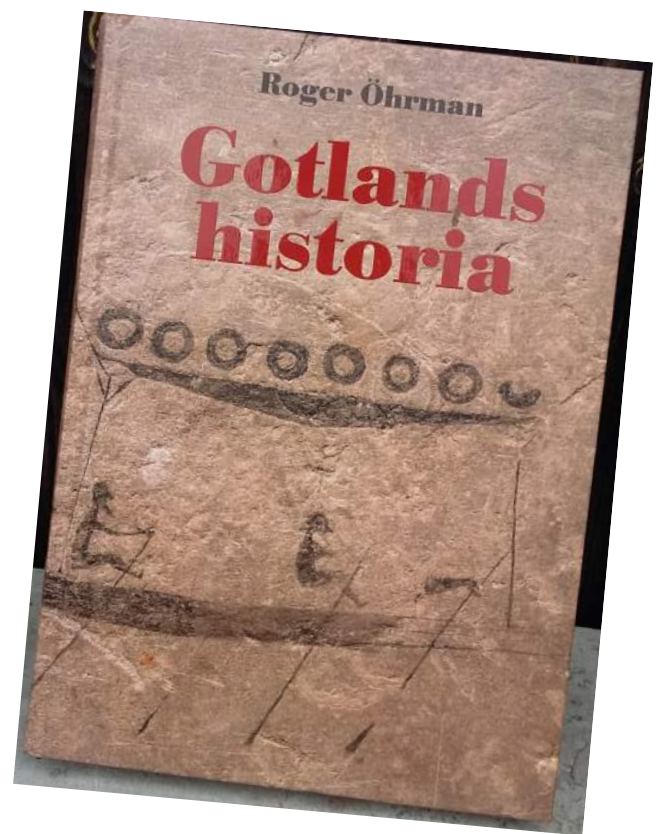
Till bilden hör att detta är den andra utgåvan. Den första kom 1994 och var en beställning av Skolstyrelsen i Gotlands kommun som ansåg att det behövdes en lärobok för högstadiet och gymnasiet om Gotlands historia. Den fick ett varmt mottagande och har använts flitigt i skolundervisningen men fann också sin målgrupp hos en historieintresserad allmänhet. Det har hänt mycket inom forskning och studier om öns historia de senaste 20 åren, därtill har fakta blivit mer lättåtkomliga genom främst internet, varför det blev aktuellt med en reviderad och uppdaterad version. Dessutom har tidsperspektivet flyttats fram till nära nog dagsaktualitet. Roger Öhrman tog sig an även detta uppdrag, och det kan vi vara tacksamma för.

Man kan naturligtvis dyka rätt in i boken till sitt favoritämne men börja gärna med inledningen. Den ger en fin inblick i Öhrmans tankar kring det komplexa begreppet "utveckling" och hur han ser på författarens rätt till egen tolkning av historiska händelser och fakta; Dock inom rimlighetens gräns för att inte "tulla för mycket på verkligheten", som han själv säger.

Skildringen av den gotländska historien är kronologiskt upplagd och uppehåller sig kring ämnen, händelser och personer av betydelse för en allmän kunskap - skickligt kombinerat med uppiggande djupdykningar. Faktarutor, ett rikt urval bilder och illustrationerna bidrar tillsammans med språket till "historiebokens" goda kvalitet och lättillgänglighet.

Många av de små och stora händelser som utspelats på ön genom seklerna, en del välkända som under vikingatid, den hanseatiska epoken eller danskarnas styre över ön - andra mindre uppmärksammade och av mer lokal karaktär - ger den fylliga historiebilden man hoppas på när man tar sig an boken. Det finns även ett fascinerande persongalleri där intressanta män och kvinnor träder fram ur historiens skrymslen.

Gotland har periodvis varit relativt självständigt från Sverige (stundom kallat sig fri bondedemokrati), tillhört Danmark, varit ockuperat av Ryssland och t.o.m. ägts av Tyska Orden och pantsatts till privata intressenter. Allt detta och mer därtill skildras i ett balanserat lokalhistoriskt perspektiv, och där så känts befogat, görs kopplingar till vidare

sammanhang i Östersjöområdets ekonomiska och maktpolitiska spel. Gotland är mycket medeltid men det som händer under den epoken har i många fall sitt förspel i den äldre historien, under järnålderns senare del. Boken gör oss bekant med bl.a. arabiska mynt och silverskatter, långväga handelsfärder på Ryska floder och bildstenarnas fantastiska berättelser om den tidens liv och tro. Författaren tar oss vidare till den medeltida kyrkobyggnadskonsten - idag beundrad och omvittnad i de drygt 90 väl bevarade kyrkorna, till Visbys guldålder och ringmurens tillkomst och vad som egentligen hände vid Valdemar Atterdags s.k. brandskattning. Han lotsar oss tryggt vidare genom historien till svensktiden - till handel och sjöfart, landsbygdens agrara utveckling och storslagna stenhusbyggande liksom industrialismen och det uttryck den fick på Gotland i form av bl.a. stenindustri, sockerbetsodling, växande fiskerinäring och järnvägsbyggande. Även starten på den i dag så omfattande turismen finns med. Folkliga traditioner, berättelser och sägner från förr är ett givet ämne på Gotland och har fått sitt utrymme i boken. Allt landar till slut i den moderna tiden med skickligt tecknad bakgrund och förklaringar till det samhälle vi lever i idag. Det här är några axplock ur historiebokens välfyllda skafferier. Man känner verkligen att Gotland är en ö där historiens kulturströmmar mötts och formats till det vi i dag kallar gotländskt.

I stället för löpande hänvisningar i texten finns en förteckning över källor och litteratur, Öhrman använt sig av i sitt arbete. Här finns många bra lästips för den som vill gå vidare i Gotlands historia på egen hand. Nämnas bör också Mart Marends förnämliga redigering av boken.

Jag vill gärna rekommendera Gotlands historia inte enbart för skolans bruk och allmän läsning, utan också till de som tänker sig till Gotland för lättsamt sommarliv och/eller utflykter till öns historiska miljöer. Med Öhrman i din hand kommer Gotland att ge dig så mycket mer – på ett angenämt sätt.

Lennart Edlund

F.d. länsantikvarie på Gotland